

Kruså Mølle Sø

Maj 2006

Das Projektgebiet

© Kort- og Matrikelstyrelsen, 2004

- Der Badstrand bei Wassersleben und ein Naturspiel- und Windharthe bei Karlsberg oder teilefonieren mit dem Erdtelefon
- Oder Sie lauschen auf der deutschen Seite den Klängen der gleichnamigen hübschen Baches.
- Die Fischtrappe am der Kupfermühle und der Mühlenumlauf am Kruså Mølle Sø bieten ganz spezielle Eindrücke.
- Einen Besuch wert ist auch Smedeby Grube. Hinter dem Haraldsdal auf dänischer Seite.
- Oder gehen Sie bei Padborg über die Grenze durchs idyllische Weg entlang Burghügel und See bei Niehuus.
- Überqueren Sie die Grenze bei Rønsdam und nehmen auf deutscher Seite den Campingplatz in Kruså führt der Wanderweg entlang des
- Die Fischtrappe am der Kupfermühle und der Mühlenumlauf
- am Kruså Mølle Sø bieten ganz spezielle Eindrücke.
- Oder Sie lauschen auf der deutschen Seite den Klängen der Windharthe bei Karlsberg oder teilefonieren mit dem Erdtelefon
- von Deutschland nach Danmark bei Rønsdam.
- Der Badstrand bei Wassersleben und ein Naturspiel- und Grillplatz im Wald bei Kluesries laden Sie ebenfalls ein.

- Betreten des Waldes abseits der Wege ist nur im Staatsforst erlaubt
- Auf übrigen, nicht eingezäunten Privatflächen, ausgenommen landwirtschaftlichen Nutzflächen, ist das Betreten von 7 Uhr morgens bis Sonnenuntergang (von Nov. – bis Feb.: von Sonnenaufgang bis Sonnenuntergang) erlaubt
- Beim Aufenthalt im Wald oder anderen Gebieten ist ein Mindestabstand von 150 Metern zu Wohnhäusern einzuhalten.

- Verlassen Sie die Wege nicht
- Betreten Sie den Wald nur zwischen Sonnenauf- und -untergang
- Nehmen Sie Ihren Hund an die Leine.

Verhalten in der Natur

Bitte beachten Sie folgende Regeln:

Velkommen til Kruså Tunneldal

Kruså Tunneldal strækker sig ca. 7,5 kilometer fra Padborg til udmundingen i Flensborg Fjord. Ådalen er opstået under den sidste istid og kendetegnes ved stejlt hældende skråninger, hvorfra der mange steder springer kildevæld.

Elle- og pilekrat udgør den typiske vegetation i den fugtige, næringsstofrige dalbund, hvis denne da ikke holdes åben ved afgræsning.

Åen løber gennem søerne Niehuus Sø og Kruså Mølle Sø. To andre søer er forsvundet. Det gælder bl.a. søen ved Kupfermühle, der lige som Kruså Mølle Sø blev opstemmet for at kunne drive vandmøller.

Naturen kender ikke til grænser

I mere end 80 år har den dansk-tyske grænse præget liv og samkvem i området. Grænsen går midt igennem tunneldalen, mange steder med Krusåen som grænsevandløb.

Mange historiske veje som Hærvejen eller Ochsenvæg har været lukket på grund af grænsen.

To forskellige nationale lovgivninger medfører også forskellige måder at gribe tingene an på. Det gælder også inden for natur og miljø.

I bestræbelserne for at bevare naturen og landskabet, har myndighederne på begge sider af grænsen arbejdet tæt sammen gennem nogle år især i forbindelse med restaureringen af Krusåen.

Naturen kender ikke til grænser. Men først med økonomisk støtte fra Den Europæiske Union under INTERREG III A-programmet er det dansk-tyske projekt for natur- og miljøbeskyttelse i Kruså Tunneldal blevet realiseret.

Krusåen set fra vejen Schlossberg

INTERREG-projekt Kruså Tunneldal

Med Interreg-projektet „Kruså Tunneldal“ er det økologisk værdifulde naturområde blevet plejet og bevaret i et grænseoverskridende samarbejde fra 2003-2006. Ligeledes er der skabt muligheder for at opleve det typiske tunneldal-landskab for de besøgende. Derudover er det tætte samarbejde mellem myndighederne hen over grænsen blevet styrket til gavn for fremtiden.

Følgende tiltag er blevet gennemført:

- bevaring og pleje af det typiske tunneldalandskab
- forbedring af vandkvaliteten gennem reduktion af næringsstofudledningen til vandløb og søer
- genskabelse af passagen for fisk og smådyr gennem vandløb og søer
- anlæg og pleje af værdifulde småbiotoper, f.eks. vandhuller
- naturvejledning, information og andre oplevelser for de besøgende

Projektpartnere

Sønderjyllands Amt som ansvarlig projektpartner organiserede på dansk side samarbejdet med:

- Skov- og Naturstyrelsen v. Gråsten Statsskovdistrikt
- Direktoratet for FodevarerErhverv i Tønder samt
- Bov Kommune

Stiftung Naturschutz Schleswig-Holstein organiserede på tysk side samarbejdet med

- Ministerium für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein
- Gemeinde Harrislee
- Wasser- und Bodenverband Flensburger Innenförde

Taffeland kan ses i Kruså Mølle Sø

Oplevelsesmuligheder

Der er mange muligheder for at komme ud og opleve tunneldalen fra Flensborg Fjord til hedesletten vest for Padborg. Med Interreg-projektet er flere kommet til.

Kryds grænsen ved Rønsdam og tag en tur forbi Niehuus på tysk side med borg-banken og søen. Eller tag over grænsen til Padborg og nyd den idylliske Haraldsdal.

Bag campingpladsen ved Kruså ligger den smukke Smedeby Grube, som er et besøg værd.

Fiskepassagerne ved museet i Kupfermühle eller ved afløbet fra Kruså Mølle Sø kan give nogle helt specielle oplevelser.

Lyt til den sjove vindharpe, der er opstillet på tysk side, eller tal på tværs af grænsen i jordtelefonen ved Rønsdam.

Der er badestrand ved Wassersleben og legeplads i fritidsområdet i den nærliggende skov Kluesries.

Fugleudkig

Bro ved Niehuus

Vandre- og cykelture i tunneldalen

Hærvejen fører ind i området via „Den Krumme Vej“ ved Rønsdam. Det er den ældste vej ind i området. Men der er mange andre adgangsmuligheder.

Vandrestier er markeret med skilte på pæle. Mest markant er Gendarmstien, der går fra Padborg til Høruphav på Als. I tunneldalen er der lavet to nye tilslutninger til Gendarmstien.

Som led i et andet Interreg-projekt er cykelruten „Grænseruten“ blevet skabt.

Fra Padborg kan man tage mod vest langs Søndermose og derfra videre over grænsen til naturområdet ved Schäferhaus.

Adgang til naturen

Følgende regler gælder i Danmark og Tyskland:

- Forlad ikke stierne.
- Færdsel i skoven er kun tilladt mellem solopgang og solnedgang.
- Hold hunden i snor.

I Danmark gælder der afvigende herfra følgende regler:

- Det er tilladt at færdes uden for stierne i statsskov.
- På øvrige, ikke indhegnede private arealer med undtagelse af landbrugsarealer er færdsel tilladt fra kl. 7 om morgenen til solnedgang (fra nov. til feb.: fra solopgang til solnedgang).
- Ved ophold i skov eller andre områder skal der overholdes en mindsteafstand på 150 meter til beboelse.

Projektområdet

Maj 2006

Willkommen im Krusau Tunneldal

Krusauer Mühlensee

Die Krusau bei Schlossberg

Über 80 Jahre lang hat die deutsch-dänische Grenze Leben und Verkehr der Region geprägt. Sie verläuft mitten durchs Tunneldal, streckenweise ist die Krusau Grenzfluss.

Historische Verbindungen wie der Heerweg/Ochsenvæg wurden getrennt. Verschiedene nationale Gesetzgebungen auch im Bereich Natur und Umwelt.

Beim Erhalt von Natur und Landschaft, insbesondere bei der Renaturierung der Krusau, haben die Behörden beiderseits der Grenze bereits seit einigen Jahren zusammen gearbeitet, denn Natur kennt keine Grenzen.

Aber erst mit der finanziellen Unterstützung der Europäischen Union aus dem INTERREG III A Programm ist das deutsch-dänische Projekt für Natur- und Umweltschutz im Krusau Tunneldal Wirklichkeit geworden.

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Die Tafelente lässt sich in Kruså Mølle Sø beobachten

Oplev tunneldalen

Tunneldalen byder på et meget varieret landskab. Krusåen udspringer fra en lang række kildevæld i området. Den løber igennem skove og moser, enge og søer, og danner dybe slugter. Efter at have slået en stor bue munder den ud i Østersøen ved Wassersleben. Denne mangfoldighed af biotoper gør den til hjemsted for mange dyr og planter. Fuglelivet er rigt, især i sommerhalvåret. Ravnens yngletid starter allerede i februar. Når det bliver varmere hører man nattergal og munk i det store kor af sangfugle. Flagspætte, træløber og isfugl kan ses hele året. Langs brinkerne dykker vandstæren, som er en vintergæst fra det høje nord, mens bjergvipstjerten, der vipper karakteristisk med halen, kan ses om sommeren. Ved Kruså Møllesø kan man uset studere fuglelivet fra en platform i søen.

Kruså Møllesø i fugleperspektiv
Kruså Møhlensee in Vogelperspektive

Den Krumme vej ved Rønsdam
Der "Krumme Weg" am Rønsdam

Den Krumme vej ved Rønsdam
Der "Krumme Weg" am Rønsdam

Saxo fortæller, at Harald Klak efter sin hjemkomst fra dåben i Mainz i 826 på ny måtte kæmpe med kong Regner om kronen. Dalen, hvor slaget stod hedder siden den tid "Haraldsdal"

Der altdänische Geschichtsschreiber Saxo berichtet, dass Harald Klak nach seiner Rückkehr von der Taufe in Mainz im Jahre 826 erneut mit König Regner um den Thron kämpfen musste. Das Tal, in dem diese Schlacht stattfand, heißt seitdem "Haraldsdal"

Erlebnis im Tunneltal

Das Tunneltal bietet eine abwechslungsreiche Landschaft. Die Krusau entsteht durch zahlreiche Quellen im Gebiet. Sie durchfließt Wälder und Moore, Wiesen und Seen, bildet tiefe Schluchten und mündet nach einer weiten Schleife bei Wassersleben in die Ostsee. Diese Lebensraumvielfalt bietet einer großen Zahl von Tieren und Pflanzen ein Zuhause. Insbesondere die Vogelwelt ist – vor allem im Sommerhalbjahr – reich und bunt. Der Kolkrahe beginnt schon im Februar mit der Renovierung des Nestes. Sobald es warm wird, geben Sprosser und Mönchsgrasmücke, unterstützt von weiteren Sängern, abendliche Konzerte. Buntspecht, Baumläufer und Eisvogel lassen sich auch im Winter beobachten. Die Wasseramsel ist ein Wintergast aus dem hohen Norden. Gänssäger, Reiher- und Tafelente oder Haubentaucher nutzen die Gewässer als Rast- oder Brutrevier. Die Gebirgsstelze sieht man im Sommer mit ihrem wippenden Schwanz an stärker strömenden Flussabschnitten. Am Krusau Møllesø lässt sich die Vogelwelt von einer Beobachtungsplattform aus erleben.

Kollund Skov
Wald bei Kollund

Skoven vokser på de stejle skrænter og ved foden springer flere kilder
Der Wald bei Kollund wächst auf steilen Hängen. Am Fuß der Hänge gibt es zahlreiche Quellen

Grænseovergang ved Skomagerhus
Grenzübergang Schusterkate

Fra broen ved grænseovergang Skomagerhus har man en flot udsigt over Flensborg Fjord
Von der Brücke beim Grenzübergang Schusterkate hat man einen wunderschönen Blick über die Flensburger Förde

Kobbermølle
Kupfermühle

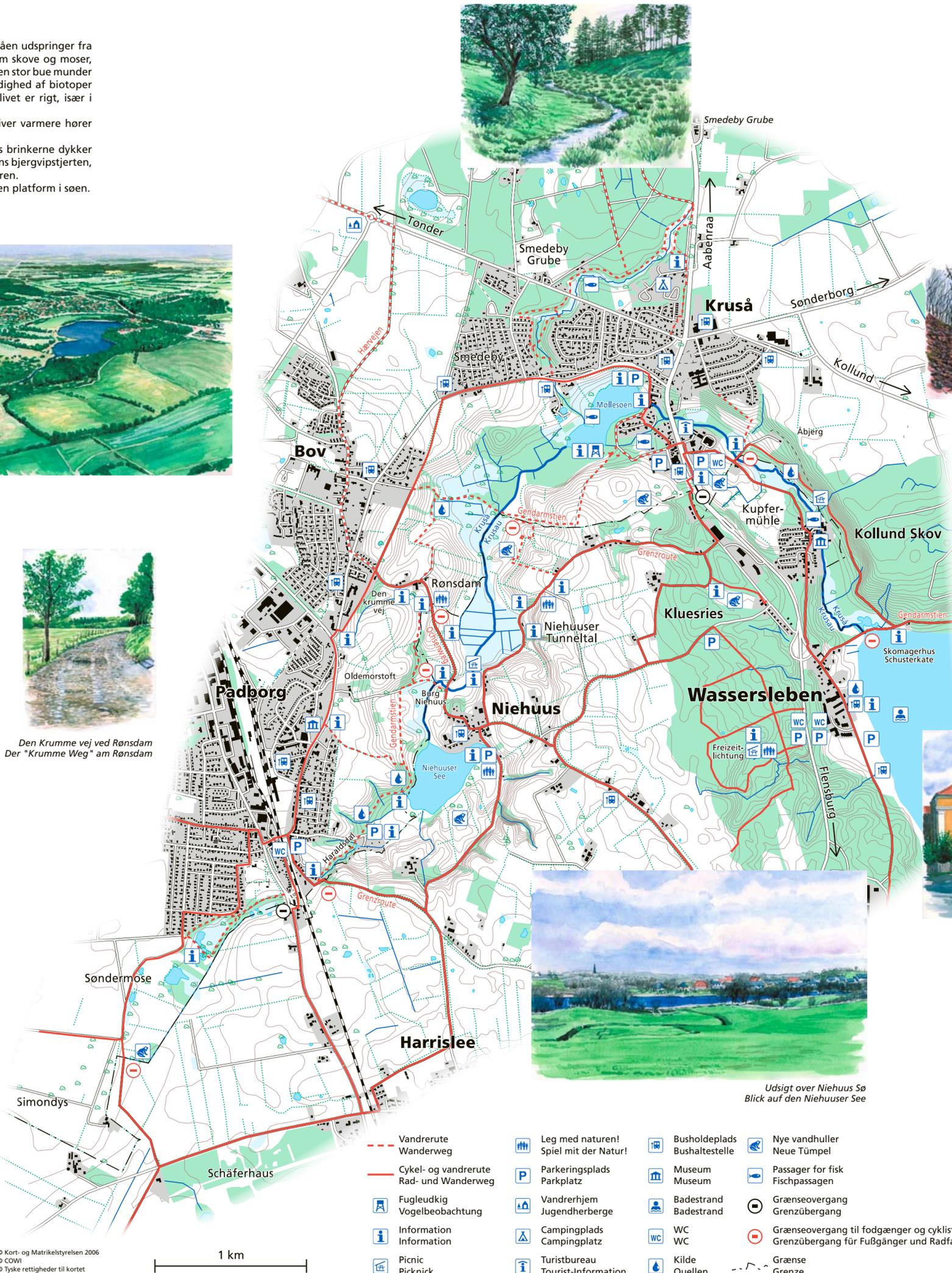
I Krusådalen grundlagde Christian IV i 1612 et hammerværk, hvor der fremstilledes kobber- og messingplader til skibsbeslag og tage
Im Tunneltal der Krusau gründete Christian IV im Jahre 1612 ein Hammerwerk, in dem Kupfer und Messingplatten für Schiffsbeschläge und Dächer hergestellt wurden

Udsigt over Niehuus Sø
Blick auf den Niehuuser See

Borgbanken Niehuus
Ehemalige Burg Niehuus

- Vandrute
Wanderweg
- Cykel- og vandrute
Rad- und Wanderweg
- Fugleudkig
Vogelbeobachtung
- Information
Information
- Picnic
Picknick
- Leg med naturen!
Spiel mit der Natur!
- Parkeringsplads
Parkplatz
- Vandrerhjem
Jugendherberge
- Campingplads
Campingplatz
- Turistbureau
Tourist-Information
- Busholdeplads
Bushaltestelle
- Museum
Museum
- Badestrand
Badestrand
- WC
WC
- Kilde
Quellen
- Nye vandhuller
Neue Tümpel
- Passager for fisk
Fischpassagen
- Grænseovergang
Grenzübergang
- Grænseovergang til fodgænger og cyklister
Grenzübergang für Fußgänger und Radfahrer
- Grænse
Grenze

© Kort- og Matrikelstyrelsen 2006
© COWI
© Tyske rettigheder til kortet

1 km

Tegning: Per Kohrtz Andersen